

STAVANGER
KONSERTHUS

TRYGVE SKAUG

Trygve Skaug har mye på hjertet. Og han har heldigvis like mye inni det.

FREDAG 8/3 KL 20.00 | FARTEIN VALEN
BILL 400,- STUDENT 350,-

(<http://ad1.emediate.dk/eas?camp=505122::cu=3532::no=593865::ty=ct::uuid=ecdc85c2-3b27-11e9-af73-5254000e74a9>)

KUNSTMUSIKK

([HTTP://WWW.BALLADE.NO/SAK/CATEGORY/KUNSTMUSIKK/](http://www.ballade.no/sak/category/kunstmusikk/)) / SCENEKUNST

([HTTP://WWW.BALLADE.NO/SAK/CATEGORY/SCENEKUNST/](http://www.ballade.no/sak/category/scenekunst/))

ANMELDELSE ([HTTP://WWW.BALLADE.NO/SAK/TYPE/ANMELDELSE/](http://www.ballade.no/sak/type/anmeldelse/))

Frydefull forvirring og ekstrem ambivalens ([http://www.ballade.no/sak/frydefull- forvirring-og-ekstrem-ambivalens/](http://www.ballade.no/sak/frydefull-forvirring-og-ekstrem-ambivalens/))

Med “Underkastelse(r)” tar Teater Ibsen løpefart og stuper uti en smørje av fundamentalisme, porno, kvinnehat og selvforakt.

Bilde fra forestillingen Underkastelse(r) på Teater Ibsen, regissert av Tore Vagn Lid. Forestillingen benytter seg av fire profesjonelle skuespillere fra Teater Ibsen, og seks elever fra Skien videregående skole, som utgjør kor og band, © Dag Jenssen

Av Maren Ørstavik (<http://www.ballade.no/sak/author/maren-rstavik/>)

S

jelden har timingen for en romanutgivelse vært mer akutt. Michel Houellebecq var på forsiden av satiremagasinet Charlie Hebdo, og boka *Underkastelse* kom samme dag som terrorangrepet på magasinet i 2015. Romanens ytre handling er satt i Frankrike i 2022, da den muslimske Mohammed Ben Abbas vinner presidentvalget og det franske samfunnet endrer seg i skremmende høy fart.

For fire år siden traff dette tankeeksperimentet som et slag i magen på de fleste med noe politisk fantasi – det ble omtalt og fryktet, i det minste i noen kretser, som en reell teoretisk mulighet. Men i 2019, mens president Emmanuel Macron er opptatt med å hankses med de gule vestene i Paris, føles det ikke som om Houellebecqs fiktive spådom kommer til å slå til med det første. Dermed har ikke selve rammeverket for Tore Vagn Lids forestilling samme brennende aktualitet som boka i sin tid.

Det betyr likevel ikke at forestillingen *Underkastelse(r)* føles som et forsinket innlegg i en bleknet debatt. På Teater Ibsen i Skien har Vagn Lid, sammen med fire skuespillere fra teatret og seks elever fra Skien videregående skole, laget en rik og omfattende forestillingsverden som rører sammen en smørje av vennelige temaer.

Fra forestillingen *Underkastelse(r)*, © Dag Jenssen

Gjennom lag på lag av virkemidler, fra livevideo og figurteater til klassisk teaterdialog og direkte henvendelser til publikum, løftes det frem for inspeksjon ubehageligheter som fundamentalisme, porno, selvforakt, vestlig identitet, frykt og likegyldighet. Det er oppfinnsomt, annerledes, og en døråpner for en rekke ekle spørsmål om både individer og samfunn.

Lag på lag

Forestillingen *Underkastelse(r)* er forholdsvis tro mot Houellebecqs fortelling. Den utrivelige Francois er førsteamanuensis ved Sorbonne, ekspert på den franske forfatteren Joris-Karl Huysmans, både frustrert og likegyldig overfor sin egen situasjon som middelaldrende og middels vellykket.

(r), © Dag Jenssen

I rekken av unge kvinner han ligger med er det bare jødiske Myriam som skiller seg ut, og hun flykter til Israel for å holde seg unna det nye regimet. Vi følger Francois i hans forholdsvis tafatte indre kamp mot sin egen likegyldighet, der hverken storpolitikk eller religion holder ham fra å ta minste motstands vei.

Det er fortellergrepene som gjør forestillingen virkelig interessant. Francois er spaltet, rent fysisk, fra første øyeblikk, der han spilles av både Stian Isaksen og Patrik A. Stenseth. Ofte spiller de sammen, de sier til og med linjene sine i kor.

Forestillingen åpner med dem begge på scenen, som om vi i salen er studenter på en forelesning i fransk 1800-talls litteratur, men snart fremstår de mer som to sider av Houellebecqs usjarmerende hovedperson. Den blå Francois er de nevrotiske, selvransakende personlighetstrekkene, den gule er de avslappede, laissez-faire-kvalitetene.

Stian Isaksen og Patrik A. Stenseth spiller begge hovedpersonen i *Underkastelse(r)*, © Dag Jenssen

Stadig skifter perspektivet, og følelsen av hvem det er som forteller, forstyrres. Fra forelesningssalen går vi til videoblogg (videodesign er ved Kyrre Bjørkås), der Francois filmes direkte fra salen. Vi hører ham både over høyttalere og i virkeligheten, han uttrykker både tanker, sitater og beskrivelser.

Snart snakker Myriam, også spilt dobbelt av Mathilde Alfrida J. Skarpsno og Marina Popovic, først på scenen som seg selv, så fra bakerste rad som kommentator til det som skjer, så gjennom mailer fra Israel. Karakterene får attpåtil hver sin lille figur som får sitt eget figurteater å spille ut over skjermen: Francois er en padde, Myrjam Myriam en mus, en universitetskollega er en rev og den regimevennlige nyansatte en bjørn.

Denne ekstreme ambivalensen i perspektivene er frydefullt forvirrende, og skaper en fascinerende lag-på-lag-effekt som får det til å klø i hjernen.

Houellebecq – The Musical

De seks elevene fra Skien videregående skole opererer som et slags gresk kor til fortellingen. I hvite skoleuniformer synger de inn sceneskiftene, som oftest med beskrivelser av været, og de lager stemningsfulle lydkulisser som stadig refererer til finkulturelle vestlige musikktradisjoner, fra Wagner til musique concrete til Serge Gainsbourg – så vel som Tore Vagn Lids egen musikk.

Lyddesigner er Glenn Erik Haugland og Ragnhild Trondsmo Haugland, og effekten er ofte selvironisk og humoristisk. Helt musikal blir det aldri, musikken er et sentralt virkemiddel, men aldri mer enn det. Likevel er den lettheten som musikken tilfører, nødvendig i dette dystre landskapet.

Fra Underkastelse(r), © Dag Jenssen

Selv om de mange lagene gir mye for publikum å gape over i begynnelsen av forestillingen, er det som om det stivner litt når formen får satt seg. Omtrent midtveis, når vi er blitt vant til perspektivskiftene, og det politiske spillet snører seg sammen, går forestillingen inn i forholdsvis lange partier som forklarer det politiske valgsystemet i Frankrike.

Det er riktignok pedagogisk og fint forklart gjennom et stigespill med Eiffeltårn i forskjellige farger, men det gjør at intensiteten glipper. Noen lengre monologer der Francois beskriver sin egen kollaps etter å ha blitt avskjediget fra universitetet føles også som en litt hastig løsning for å komme igjennom historien.

Hittil har mye av fremdriften ligget i de formmessige utviklingene. Når disse stopper opp, er det som om forestillingen også gjør det.

rklarer den franske valgmodellen, ©
enssen

Fra Underkastelse(r), © Dag Jenssen

Kunst for barn og unge?

Som anmelder utsendt fra både Ballade og Periskop – Kritikk av kunst for barn og unge, forsøker jeg å se denne forestillingen med et ungt publikum i

bakhodet. Det er ikke så lett. Selv om flere av aktørene på scenen er ungdommer, er Houellebecqs temaer og Vagn Lids behandling av dem ikke særlig tilpasset en ung målgruppe.

Det er lett å se for seg problemene som ville oppstått for en lærer som vil diskutere denne med sin videregående-klasse (yngre grupper ville være tilnærmet umulig). Hvordan snakke om denne fremstillingen av fundamentalisme sammen med muslimske ungdommer – også i lys av at scenen kun befolkes av lyshårede, hvithudede aktører? Eller den intense objektiviseringen av kvinner? Underkastelse(r) er et tematisk ormebol, og kanskje er den ikke særlig egnet for klasserommet.

Men ungdommer er ikke bare skoleelever, de er også individer. Vagn Lids mangefasetterte lesning av Houellebecq bør kunne få tannhjulene til å svirre hos de fleste, og har kanskje størst slagkraft i hver enkelt publikummers stille indre. «Det må jo gå an å unngå å diskutere med seg selv,» gjentas det i forestillingen en rekke ganger, som et desperat hyl for å komme ut av de forvirrende perspektivskiftene og de udefinerte fortellerstemmene.

Men jeg opplever at Underkastelse(r) også er et brennende forsvar for den indre diskusjonen, en oppfordring til å lytte til sine egne impulser og tilbøyeligheter, for så å holde dem opp mot samfunnslyset for å se hva de betyr. En slik innvendig prosess er ubehagelig, men kan være vel så opplysende som en kontrollert og korrekt lærerledet samtale.

Denne anmeldelsen er produsert i samarbeid med Periskop.

Publisert: 27.2.2019

Del:

Like 3

FAKTA

Instruktør/tekst/audiovisuelt konsept: Tore Vagn Lid
Scenograf: Mari Lotherington
Komponist/arrangør/korleder: Tore Vagn Lid
Kostymedesign: Mathilda Söderling
Video: Kyrre Bjørkås
Lysdesign: Erik Spets Sandvik
Lyddesign: Glenn Erik Haugland og Ragnhild Trondsmo Haugland
Lydtekniker: Ole Jørgen Kjærholt
Animasjon: Kristian Pedersen